

MEMORIAL
Una excavació de la Ilíada
Alice Oswald
Traducció de Jaume Coll Mariné

XVI Premi «Jordi Domènech de Traducció de Poesia»

Cafè Central / Eumo Editorial

Això és una traducció de l'atmosfera de la *Illiada*, no de la història que s'hi explica. Mathew Arnold (i gairebé tothom des de llavors) ha elogiat la *Illiada* per la seva «noblesa». Però els crítics antics n'elogiaven l'*enárgeia*, que vol dir alguna cosa com ara «realitat brillant i insuportable». És la paraula que es fa servir quan els déus no venen a la terra disfressats, sinó tal com són. Aquesta versió, alhora que intenta retrobar l'*enárgeia* del poema, en treu la narrativa, de la mateixa manera que es podria aixecar la teulada d'una església per recordar què s'hi venera. El que en queda és un poema bipolar fet de símils i biografies breus de soldats, dos elements que deriven (crec) de diferents fonts poètiques: els símils, de la lírica pastoral (cosa que es pot veure perquè a vegades la mètrica hi és comprimida com si originalment hagués format part d'un poema líric); les biografies, de la tradició grega de poemes de lament.

Hi ha elements de lament grec tant en la *Illiada* com en l'*Odissea*. Quan es vetllava un mort, un poeta professional (algú com Homer) en dirigia el dol, i com a antífona li responien unes dones que relataren fets rellevants de la vida del difunt. M'agrada pensar que les històries dels soldats individuals registrades en la *Illiada* podrien ser records d'aquells laments, teixits a la narrativa per poetes que cultivaven regularment tant l'èpica com la poesia lírica coral.

La *Illiada* és un poema vocatiu. Potser fins i tot (com els laments) és invocatiu. Sempre s'adreça a Pàtrocle com a «tu», com si parlés directament amb els morts. Aquesta traducció presenta el poema sencer com una mena de cementiri oral —una seqüela de la guerra de Troia, un intent de recordar els noms i les vides de la gent sense fer

ús de l'escriptura. Espero que no necessiti gaire context. Espero que tindrà una coherència pròpia com a sèrie de records i símils posats de costat: un relat de fets en forma d'antífona de l'home en el seu món.

Hauria d'afegir-hi una nota sobre la meua actitud respecte a la *Iliada* que s'ha imprès. Les meves «biografies» són paràfrasis del grec, els meus símils són traduccions. Tanmateix, la meua manera d'entendre la traducció és bastant irreverent. Treballo amb el grec ben a prop, però en lloc de traslladar les paraules a l'anglès, les faig servir d'obertures a través de les quals poder veure el que mirava Homer. Escric a través del grec, i no des del grec —voldria aconseguir una translucidesa més que no pas una traducció. Crec que aquest mètode, així com el refús imprudent a set vuitenes parts del poema, és compatible amb la poesia oral, que no va ser mai estable, sinó que sempre s'adaptava a un públic nou, com si el seu llenguatge, a diferència del llenguatge escrit, encara fos ben viu.

Alice OSWALD

MEMORIAL

MEMORIAL

The first to die was PROTESILAUS
A focused man who hurried to darkness
With forty black ships leaving the land behind
Men sailed with him from those flower-lit cliffs
Where the grass gives growth to everything
Pyrasus Iton Pteleus Antron
He died in mid-air jumping to be first ashore
There was his house half-built
His wife rushed out clawing her face
Podarcus his altogether less impressive brother
Took over command but that was long ago
He's been in the black earth now for thousands of years

El primer de morir va ser PROTESILAU
un home decidit que es va precipitar a la fosca
amb quaranta naus negres que van deixar la terra enre
amb ell van partir els homes d'aquells cingles flor-encesos
on l'herba fa que creixi cada cosa
Piras Itona Ptèleos Antró
va morir a l'aire quan saltava per ser el primer a desembarcar
allà hi tenia la casa a mig fer
en va sortir corrent la seva dona esgarrapant-se la cara
Podarces germà seu del tot menys admirable
va comandar després però va ser fa molt de temps
fa milers d'anys que és dins la terra negra

Like a wind-murmur
Begins a rumour of waves
One long note getting louder
The water breathes a deep sigh
Like a land-ripple
When the west wind runs through a field
Wishing and searching
Nothing to be found
The corn-stalks shake their green heads

Like a wind-murmur
Begins a rumour of waves
One long note getting louder
The water breathes a deep sigh
Like a land-ripple
When the west wind runs through a field
Wishing and searching
Nothing to be found
The corn-stalks shake their green heads

ECHEPOLUS a perfect fighter
Always ahead of his men
Known for his cold seed-like concentration
Moving out and out among the spears
Died at the hands of Antilochus
You can see the hole in the helmet just under the ridge
Where the point of the blade passed through
And stuck in his forehead
Letting the darkness leak down over his eyes

Com un mormol de vent
comença una remor d'onades
una nota llarga que es fa més forta
i l'aigua exhala un sospir fondo
com la terra arrissada
quan el vent de ponent travessa un camp
i vol i cerca
i no hi ha res
i les canyes de blat de moro sacsegen els caps verds

Com un mormol de vent
comença una remor d'onades
una nota llarga que es fa més forta
i l'aigua exhala un sospir fondo
com la terra arrissada
quan el vent de ponent travessa un camp
i vol i cerca
i no hi ha res
i les canyes de blat de moro sacsegen els caps verds

EQUEPOL guerrer perfecte
al capdavant sempre dels seus homes
conegut perquè tenia la freda concentració de les llavors
i es movia amunt i avall entre les llances
va morir a mans d'Antíloc
es pot veure el forat del casc sota la cresta
per on va entrar la punta de la fulla
i se li va clavar al front
així la fosca es va vessar sobre els seus ulls

ELEPHENOR from Euboea in command of forty ships
Son of Chalcodon nothing is known of his mother
Died dragging the corpse of Echepolus
A little flash of flesh showing under the shield as he bent
Agenor stabbed him in the ninth year of the war
He wore his hair long at the back

Like leaves
Sometimes they light their green flames
And are fed by the earth
And sometimes it snuffs them out

Like leaves
Sometimes they light their green flames
And are fed by the earth
And sometimes it snuffs them out

SIMOISIUS born on the banks of the Simois
Son of Anthemion his mother a shepherdess
Still following the sheep when she gave birth
A lithe and promising young man unmarried
Was met by Ajax in the ninth year of the war
And died full tilt running onto his spear
The point passed clean through the nipple
And came out through the shoulderblade
He collapsed instantly an unspeakable sorrow to his parents

And LEUKOS friend of Odysseus
Little is known of him except his death
And someone's face pierced like a piece of fruit

ELEFÈNOR d'Eubea comandant de quaranta naus
fill de Calcodont res no en sabem de sa mare
va morir quan arrossegava el cos d'Equèpol
es va ajupir i un tros de carn va resplendir sota l'escut
Agènor va ferir-lo l'any novè de la guerra
duia els cabells llargs tirats enrere

Com les fulles
que a vegades encenen les seves flames verdes
i la terra les nodreix
i a vegades les apaga

Com les fulles
que a vegades encenen les seves flames verdes
i la terra les nodreix
i a vegades les apaga

SIMOÏSI nascut a la ribera del Simoent
fill d'Antemió sa mare era pastora
seguia encara les ovelles quan va parir-lo
un noi sense casar lleuger i ple de futur
Aiant el va trobar l'any novè de la guerra
i va morir a tota brida corrent cap a la llança
la punta va passar-li neta pel mugró
i va sortir-li per l'omòplat
ell es va desplomar a l'instant una pena terrible pels seus pares

I LEUCOS amic d'Odisseu
d'ell poc se'n sap tret de la seva mort
I la cara d'algú punxada com un tros de fruita